

Krk, gradske fortifikacije

Svaka je postaja označena križem, rednim brojem i natpisom koji tumači ikonografski sadržaj. Sve važnije crkve i kapele u nas imaju k. p. Većinom su to oleografije iz XIX/XX. st., ali ima i vrijednih ostvarenja u ulju na platnu ili u reljefu: k. p. u crkvi Sv. Leonarda u Kotarima kraj Samobora (ulje na platnu iz XVIII. st.), u crkvi Male braće u Dubrovniku (XVIII. st.), te više radova suvremenih umjetnika.

U XVIII. st. postaje križnoga puta se podižu i u malim kapelicama koje se nižu po obronku brežuljka. Takvo se mjesto zove *kalvarija*. Najpoznatija takva kalvarija nalazi se ispred crkve Sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu, podignuta sred. XVI. st.; sadašnje kapelice je projektirao Ćiril Iveković 1923. Važne su još kalvarije u Požegi, Novom Vinodolskom, Senju (samo dvanaest postaja), te kalvarija u Mariji Bistrici, gdje je svaku postaju radio drugi kipar.

A. Bad.

KRIŽOVLJAN RADOVEČKI, selo SZ od Varaždina. U parku dvorac s kasnorenasansnim dovratnikom; nekoć zaštićen opkopom i pokretnim

Krk, crkva Sv. Dunata

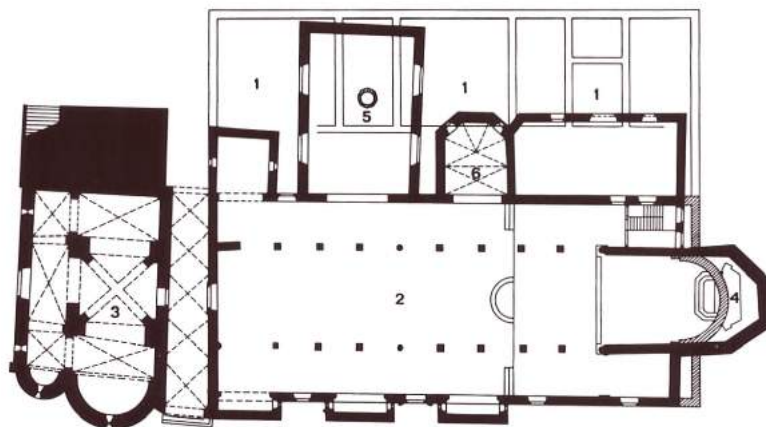
mostom. Bio je sjelo obitelji Bakić de Lak (nad vratima grb); potom ga drže Pásthory i Várady. Crkva Sv. Križa iz XVII. st. s mrežistem na gotičkim prozorima ima i renesansne elemente. U njoj su grobnice obitelji Pásthory. U obližnjem Lovrečanu na brdu je kasnogotička kapela Sv. Lovre s osmerokutnim zvonikom (1738?) i baroknim oltarom.

LIT.: T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971, str. 71–72. A. Ht.

KRK, gl. grad istoimenoga otoka. Bio je urbanizirano naselje još u antici. U poč. IV. st. jedan ga natpis spominje kao »splendidissima civitas Curictarum«. Naš naziv Krk oblikovan je u neposrednu kontaktu hrv. migracije s još živom ant. tradicijom (*Curicum*, *Curicta*), dok je mlađi naziv *Vecla*–*Vegla*–*Veglia* (u značenju »Stari« grad) stvorio srednjovj. romanizam. Uz epigrafiku, novac i sitne predmete, iz rim. su doba ostaci zida kraj franjevačkoga samostana i terme s hipokaustom i mozaicima, što su ih otkrila iskapanja 1960–61. U tim iskapanjima utvrđena je i prva faza gradnje katedrale u V–VI. st., kada je nad ostacima terma izgrađena trobrodna bazilika s interpoliranom srednjom apsidom. Uz sjev. brod katedrale izgrađen je baptisterij s poligonalnom piscinom. Današnja katedrala rezultat je višekratnih obnova i dogradnja. U kapitelima su zastupana stil-ska razdoblja od kasne antike do romanike (i gotike). Među spolijima otkriveni su pluteji sa zreloom pleternom ornamentikom. Na pročelje katedrale priljubila se u smjeru S–J dvokatna romanička bazilika Sv. Kvirina, građevina monumentalnoga sklada u ritmizaciji unutrašnjega prostora, u fakturi i plastičnoj obradi vanjskoga plašta. U prizemlju, ukriženim svodnim pojasima pojačani su svodovi traveja srednjega broda; prostor koji bi pripadao lijevomu brodu služi kao javni prolaz (uz pročelje katedrale) i poklapa se vjerojatno s rim. cardom.

U predromanici sagrađene su crkve Sv. Lovre (trobrodna porušena benediktinska opatija) kraj grada, Sv. Dunata u puntarskoj uvali (križni

Krk, tlocrt katedralnoga kompleksa: 1. ostaci antičkih terma, 2. katedrala Sv. Marije, 3. crkva Sv. Kvirina, 4. apside iz V–VI. st., 5. ranokršćanska krstionica, 6. kapela Sv. Barbare

tlocrt, kupola, trompe) i Sv. Krševan nad uvalom Čavlenom (križni tlocrt, tri apside, kupola s ukriženim svodnim pojasima). *Gospa od zdravlja* (prvotno opatija Sv. Mihovila) ranoromanička je bazilika sa zvonikom na pročelju. Potkraj XIII. st. grade franjevci po tal. uzoru jednobrodnu gotičku crkvu otvorena krovšta, a u drugoj pol. XV. st. Frankopani unose kontinentalne oblike u tlocrt (polovica osmerokuta) i u mrežasti rebrasti svod svoje kapele Sv. Vida. Sistem gradskih fortifikacija potječe iz različitih epoha: kula kvadratična tlocrta (1191) na Kamplinu, zidovi i bastioni uz more (za Nikole Frankopana, 1407), cilindrična kula u kompleksu Kneževa dvora, obnovljena gradska vrata i zidovi (mlet. gradnje XV–XVI. st.). — U gotičku plastiku katedrale ubrajaju se raspela, *Bl. Dj. Marija s djetetom* i frankopanska srebrna pala majstora P. Kolera iz 1477. Monumentalni sakristijski ormari i propovjedaonica u katedrali djelo su riječkoga drvorezbara M. Zierera (1696. i 1704). Od slikarskih djela ističu se fragment romaničkih zidnih slika u crkvi Sv. Kvirina, poliptih iz Sv. Lucije (Paolo Veneziano) u biskupiji, *Polaganje u grob* G. A. Pordenonea, četiri slike C. Taske (1706), tri slike N. Grassija (1712–21) te pala F. Zugna u katedrali i oltarna slika (B. Licinio) kod franjevac.

LIT.: I. Žic, Ubikacija rimskog groblja i neke druge građevine u Krku, Bulletin JAZU, 1962, 1–2. — A. Faber, Antički bedemi grada Krka, VjAHD, 1963–65. — A. Mohorovićić, Nalazi mozaika s ornamentalnim i figuralnim motivima u gradu Krku, Bulletin JAZU, 1964, 1–2. — Isti, Novootkriveni nalazi antičkih terma, oratorija i starokršćanske bazilike u gradu

Krku, Rad JAZU, 1971, 360. — I. Žic, Kompleks katedrale — sv. Kvirin u Krku, ibid. — Isti, Gradske zidine i ulice u Krku, Krčki zbornik, 1971, 2. — Isti, Romanička crkva Majke Božje od Zdravlja u Krku, Bulletin JAZU, 1975. — Isti, Franjo Jurić — nepoznati slikar XVIII st. iz Krka, ibid. — M. Šušić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. — M. Bolonić i I. Žic, Otok Krk kroz vjekove, Zagreb 1977. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. — A. Mohorovičić, Prilog poznavanju antičkog urbanog sloja grada Krka, Zagreb 1988. B. F.

KRKA, manastir i crkva Sv. Arhanela na rijeci Krki blizu Kistanja. Današnje manastirske zgrade građene su u XVIII–XIX. st. Crkva Sv. Arhanela iz 1422. podignuta je na mjestu ranije gotičke crkve; Turci su je porušili oko 1530; obnovljena 1577, ponovno je porušena i napuštena 1647. Po završetku Morejskoga rata vraćaju se kaluđeri iz Zadra i obnavljaju manastir. Pomoć za obnovu dolazila je iz Rusije, odakle je donesen i stari ikonostas. — Samostanske zgrade, crkva i zvonik poredani su oko kvadratna dvorišta s trijemovima. Pod crkvom je spilja — isposnica prvih kaluđera s grobovima. Manastir ima bogat arhiv i knjižnicu s građom iz XVI–XX. st., zbirku ikona (slika na drvu Sv. Ivan Krstitelj iz XIV/XV. st. rad je tzv. Majstora tkonskoga raspela — Maestra di S. Elsinio), srebrnih predmeta i umjetničkog veziva.

LIT.: B. Strika, Dalmatinski manastiri, Zagreb 1930, str. 95–116. — D. Medaković, Srpska umetnost u severnoj Dalmaciji, Muzeji (Beograd), 1950, 5, str. 189–191. — D. Berić, Tri verzije o postanku manastira Krka, Srpska reč (Zagreb), 2. III. 1951. R.

KRKANEC, dvorac u istoimenu selu JZ od Varaždina. Prema natpisu na kasnorenesansnome portalu sagradili su ga 1616. grof Stjepan Patačić i njegova žena Barbara Bedeković.

LIT.: M. Obad Ščitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991.

KRKLEC, Gustav, književnik (Udbinja kraj Karlovca, 23. VI. 1899 — Zagreb, 30. X. 1977). Školovao se u Varaždinu, Zagrebu, Sušaku i Beču. Pisao pjesme, eseje i feljtone, bavio se prevodenjem. Likovne prikaze objavljuje od 1916 (»Novine«), među prvim piše o J. Bijeliću, M. Tartagli, P. Dobroviću, J. Mišu, S. Šumanoviću i o izložbama Proljetnoga salona. Od 1922. živio u Beogradu (jedan je od osnivača »Ošišanog ježa«), od 1941. u Zagrebu. Suradivao u listovima i časopisima »Riječ«, »Vreme«, »Život i rad«, »Književne novine«, »Vjesnik«, »Telegram« i dr. Poslije II. svj. r. pisao o G. Groszu, I. Meštroviću, P. Križaniću, S. Aralici, V. Filakovcu i A. Augustinčiću. Bio je član JAZU od 1951.

BIBL.: Odabrana djela Gustava Krkleca, I–IV, Zagreb 1977.

Ž. Sa.

KRLEŽA, Miroslav, književnik (Zagreb, 7. VII. 1893 — 29. XII. 1981). Pjesnik, pripovjedač, romanopisac, esejist, dramatik i enciklopedist. U okviru svojega književnoga i publicističkoga rada objavio u dnevnom tisku, časopisima i posebnim izdanjima veći broj eseja, studija, predgovora katalogima izložaba, članaka, kritika i polemika s područja lik. umjetnosti. Sugestivnim literarnim jezikom, erudicijom i jasnim društveno-kritičkim stavovima u više je navrata poticajno djelovao na valorizaciju naše suvremene umjetnosti i kulturne baštine, te na slobodan razvoj estetskih pogleda i umjetničkoga stvaralaštva.

BIBL.: Slučaj kipara Studina, Riječ SHS, 1919, 110; Marginalije uz slike Petra Dobrovića, Savremenik, 1921, 4; Kriza u slikarstvu, Književna republika, 1924–25, 1; Slučaj arhitekta Iblera, ibid., 1924–25, 4; O njemačkom slikaru Georgu Groszu, Jutarnji list, 1926, 5229; Moša S. Pijade, Obzor, 1926, 51; O Ivanu Meštroviću, Književnik, 1928, 3; O smrti slikara Josipa Račića, ibid., 1928, 8; Uz slike Vladimira Beca, HR, 1929, 1; Krsto Hegedušić: Podraski motivi (predgovor), Zagreb 1933; U spomen Adolfa Loosa, Danas, 1934, 1; O tendenciji u umjetnosti, Naš kalendar, 1936; Račić, Zagreb 1947; Francisco José Goya y Lucientes, Zagreb 1948; Les marbres bogomils, Les Nouvelles Yugoslaves (Paris), 5. II. 1950 (Bogumilski mramorovi, Književne novine, 1954, 21); L'Art Médiéval Yougoslave (katalog), Paris 1950 (Izložba srednjovjekovne umjetnosti naroda Jugoslavije, Zagreb 1951); Zlato i srebro Zadra (katalog), Zagreb 1951; Srpska freska, Borba, 1951, 257; Petar Dobrović (katalog), Zagreb 1954; Razgovor o pedesetogodišnjici apstraktnog slikarstva, Vjesnik, 29. I. 5. i 12. II. 1961; Illyricum sacrum, Kolo MH, 1963, 7; Stančić, Zagreb 1964; Jerolim Miše (katalog), Zagreb 1968; Augustinčić, Zagreb 1976; Ljubo Babić (katalog), Zagreb 1976.

LIT.: T. Maroević, Slikarstvo Filipa Latinovica, Zbornik 3. programa Radio-Zagreba, 1978, 2. — Isti, Krleža prema Meštroviću, ŽU, 1982, 33–34. — I. Zidić, M. Krleža i likovna umjetnost (katalog), Zagreb 1982. — A. Flaker, Krleža i slikarstvo, Republika, 1986, 1–2. R.

KRNJOUL, Ivo, kipar (Laminac kraj Čazme, 9. I. 1910). Bio je geodet u Bjelovaru i Daruvaru. Osnovna lik. znanja dobio od Z. Šulentića u Zagrebu. Bavio se karikaturom; crteže i skulpture izlaže od 1968. Modelira u drvu i kamenu; reducira opisne oznake i približava se čistom organskom znaku (Plod, 1971; Riba, 1972; Žena, 1974). Samostalno izlagao u Zagrebu (1976), Daruvaru (1977) i Bjelovaru (1986).

LIT.: V. Zlamalik, Ivo Krnjoul (katalog), Bjelovar 1986.

Ž. Sa.

KRSTIĆ-LUKAČ, Maja, kiparica i medaljerka (Split, 27. III. 1954). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1979 (Ž. Janeš). Na medaljama

KRK, gornji kat crkve Sv. Kvirina

gradova (Dubrovnik, 1986; Nin, 1990) stvara suptilnu sintezu volumena i plošnog reljefa bliskog crtežu. Ekspresionistički i temperamentniji izraz postiže na portretima (Saša Hruš-Sedlaček, 1986). Modelira sitnu plastiku i keramiku. Sudjelovala na svim Memorijalima Ive Kerdića.

KRSTINJA, srednjovj. utvrđeni grad u ruševinama na J strani Petrove gore. Ima oblik cilindrične kule opasane zidom nepravilna oblika, s četiri polukule. Unutrašnjost je pregrađena zidom u dva dijela. Iz predvorja se, kroz četverokutnu kulu, dolazi do obrambene kule. Grad je bio u posjedu Ladihovića, a potom su ga preuzeli Frankopani; 1585–1699. bio je u turskim rukama.

KRSTIONICA (baptisterij), mjesto gdje se u kršč. crkvama obavlja obred krštenja. Od IV. do XIV. st. to je posebna građevina uz biskupsku crkvu, središnjega, najčešće oktogonalnoga tlocrta. Na sredini se nalazi udubljeni bazen za krštenje, križnog ili kružnog oblika; isprva se krsti uranjanjem (*per immersionem*), poslije polijevanjem (*per infusionem*). Od

MIROSLAV KRLEŽA, djelo J. Miše. Beograd, Muzej savremene umetnosti

